

~ GELOVEN OP GOEDE GRONDEN

Kees Kant
Michael Mulder
Bernhard Reitsma e.a.

12 artikelen over Israël

BOEKENCENTRUM

12 artikelen over

Israël

KEES KANT

MICHAEL MULDER

BERNHARD REITSMA E.A.

Uitgeverij Boekencentrum, Utrecht

Woord vooraf

Dit vijfde deel van de serie *Geloven op goede gronden* heeft 'Israël' als onderwerp. De reden om dit thema te laten belichten door twaalf auteurs is meervoudig.

Het herdenkingsjaar 2017 van de Reformatie bepaalde ons erbij dat er in het belijden van de protestantse traditie weinig of geen aandacht is voor 'Israël'. 'Israël' is te vaak een blinde vlek gebleken in een kerk die zichzelf voorgehouden heeft dat een ge-reformeerde kerk als blijvende opdracht heeft om zich voortdurend te reformeren. De realiteit is dikwijls meer een van consolideren geweest dan van reformeren. Ook in de visienota 'Kerk 2025' van de Protestantse Kerk in Nederland wordt 'Israël' niet aan de orde gesteld. De tweede reden is dat in 2018 de staat Israël zijn 70-jarig bestaan herdenkt.

De bijdragen zijn opvattingen van christelijke theologen vanuit een ruime confessionele bandbreedte. In het kader van deze reeks is hier bewust voor gekozen. Soms is er sprake van enige overlap en soms blijkt hoe divers de perspectieven zijn. Een eigen joods geluid over 'Israël' verdient een breder podium dan hier geboden kan worden.

Dit boekje beoogt een bijdrage te bieden aan de gedachtevorming rondom het thema en de vele verschillende visies die er bestaan. Er is dan ook geen sprake van een spreken met één stem in de bijdragen. Hopelijk kunnen de artikelen bijdragen tot gesprek over de vele onderscheiden betekenissen van 'Israël'. Wie over 'Israël' spreekt, kan niet anders dan zich ervan bewust zijn dat dit een grote diversiteit aan reacties

oproept. Wij hopen met dit boekje dienstbaar te zijn aan onze kerk.

In de volgorde van de hoofdstukken kan deze opbouw herkend worden: het bijbels spreken over Israël vormt het vertrekpunt; vervolgens komt Israël in kerkhistorisch en theologisch perspectief aan de orde; hierop volgen bijdragen met raakvlakken aan de actualiteit; afsluitend wordt stilgestaan bij Israël in het licht van de laatste dingen en de voleinding.

Alle hoofdstukken worden afgesloten met twee gespreksvragen. Deze kunnen het gesprek op gang helpen, bijvoorbeeld in de kerkenraad of op een kring. Ook voor verdere persoonlijke doordenking kunnen de vragen gebruikt worden.

Jurrien Mol, *voorzitter stichting Schrift en Belijden van de Confessionele Vereniging*

Link

Op de website van de Confessionele Vereniging vindt u nadere informatie bij enkele van de artikelen:

<http://confessionelebeweging.nl/geloven-op-goede-gronden>

HOOFDSTUK 1

Israël in het Oude Testament

Zelfbeeld

Welk volk draagt een schriftelijke nalatenschap met zich mee waarin het zelf wordt aangeduid als een worm (Jes. 41:14), een kansloze vondeling (Ez. 16:5), een weggelopen zoon (Hos. 11:2), een overspelige vrouw of een hoer (Jer. 3:1; Hos. 1:2)? Antwoord: Israël.

Ik ken geen ander volk dat in zijn eigen geschiedschrijving en de reflectie op zijn bestaan zo te kijk wordt gezet. Ook in minder krachtige termen is er een voortdurende relativisering van eigen status en verleden: 'Een volk dat niet talrijker was dan andere volken', zo klinkt het in een van Israëls geschriften, integendeel: 'u was het kleinste van allemaal!' (Deut. 7:7). En alsof dat nog niet genoeg is...: vanwege geen reden in zichzelf komt Israël Gods bijzondere gunst toe, 'want u bent een onhandelbaar volk' (Deut. 9:6).

En tegelijk... is dit volk Gods onopgeefbare oogappel (Zach. 2:12), zijn bruid die geen scheidsbrief heeft ontvangen (Jes. 50:1) en die genezing zal ontvangen van haar 'ongeneeslijke' wonden (Jer. 30:12-17), het door God zelf gedragen kind dat in zijn handpalm staat gegrift (Jes. 49:15-16) en dat zijn volk zal blijven zolang deze wereldorde bestaat (Jer. 31:36).

Deze bijna niet vol te houden spanning is het gevolg van een unieke geschiedenis van God met dit ene volk en van een even unieke schriftelijke verwerking daarvan in Israëls Tenach, ons Oude Testament. In een veelheid van genres en

contexten lezen we hier over de unieke betekenis en roeping van dit volk, zijn glorie en neergang, toewijding en ongehoorzaamheid, vernietigend oordeel en toch niet aflatende trouw van God.

Mission statement

Het mission statement van Israël vinden we in Genesis 12:1-3.

1 De HEER zei tegen Abram: 'Trek weg uit je land, verlaat je familie, verlaat ook je naaste verwanten, en ga naar het land dat ik je zal wijzen.

2 Ik zal je tot een groot volk maken, ik zal je zegenen, ik zal je aanzien geven, een bron van zegen zul je zijn.

3 Ik zal zegenen wie jou zegenen, wie jou bespot, zal ik vervloeken.

Alle volken op aarde zullen wensen gezegend te worden als jij.' (noot NBV: Ook mogelijk is de vertaling: 'Door jou zullen alle volken op aarde gezegend worden.')

Israël is de bijzondere drager van Gods zegen. Deze zegen is zoveel meer dan een toezegging van voorspoed en vruchtbaarheid. De kern ervan is een relatie. God gaat een unieke band aan met Abram en het volk dat uit hem en de andere aartsvaders zal voortkomen. Na de mislukte oergeschiedenis (Gen. 1-11) maakt Hij een herstart met een clubje rondzwervende Aramese halfnomaden (Deut. 26:5). In en door hen wil Hij het 'project mens' alsnog verwerkelijken. Daarbij klinken concrete beloften ten aanzien van een land en

een volk. Tegelijk dient het ‘aanzien’ dat God Abrams nakomelingen geeft niet enkel henzelf. Een bron van zegen worden ze genoemd. En – hoe men de slotzin van vers 3 ook vertaalt – alle volken op aarde worden betrokken bij deze unieke actie van God.

Verkiezing en verbond

Het geheim van de bijzondere relatie tussen God en Israël wordt in het Oude Testament met verschillende kernwoorden omschreven. Het woord ‘verkiezing’ onderstreept Israëls bijzondere positie in Gods plannen. Ook benadrukt het dat het initiatief bij God ligt. Zijn liefde en trouw vormen de grond van zijn (blijvende) toewending naar Israël (Deut. 7:8-9).

Het eveneens vaak gebruikte begrip ‘verbond’ maakt duidelijk dat de band tussen God en zijn volk tweezijdige betrokkenheid en inzet inhoudt. Net als in de wereldlijke praktijk doorgaans het geval was, gaat het ook hier niet om gelijkwaardige partners. En zoals een oud-oosterse koning een vazalvorst zijn gunst beloofde bij gehoorzaamheid, maar ook oordeel (vloek) en ondergang bij ongehoorzaamheid, zo geldt het ook in de omgang tussen God en Israël (Lev. 26; Deut. 28).

Toch staat het bijbelse spreken over dit verbond meestal veraf van welke ‘contracttaal’ ook. Het is hartentaal, liefdes- en brui洛夫tstaal (Hos. 2:20). Lees hoe bij de verbondssluiting bij de berg Sinai Israël wordt omschreven als Gods kostbaarste bezit op aarde, een koninkrijk van priesters en een heilig volk (Ex. 19:5-6). Of hoe in Hosea 11 God zelf als een ouder ten aanzien van een weggelopen kind worstelt met zijn

reactie op de veelvuldige ongehoorzaamheid en ontrouw van Israël.

Het is deze hartsrelatie die een schijnbare tegenstrijdigheid in met name de profetische prediking van het Oude Testament helpt te begrijpen. Israëls verkiezing is geen 'verkozenheid'. Wanneer Israël een aan de verkiezing tegenstrijdige levenspraktijk leidt, begeeft het zich in ernstige gevaarzones, tot het oordeel van de ballingschap toe. En toch...: 'Mijn hart wordt verscheurd, door barmhartigheid word ik bewogen' (Hos. 11:8). De grote visioenen van Jeremia 30-31 en Ezechiël 34 vertegenwoordigen wel de beslissende wending: zelfs Israëls ongehoorzaamheid overwint God, doordat zijn Geest beslissend in hun harten zal werken. Dit nieuwe verbond (Jer. 31:31) is een volkomen triomf van Gods genade, die Israël mag verwachten.

De volken

Met regelmaat lichten er in het Oude Testament flitsen op van Gods wereldomvattende bedoelingen met Israël (vgl. Gen. 12:3b). Getuigenissen als over Naomi en Ruth, Salomo en de koningin van Sheba (1 Kon. 10), Elisa en Naäman (2 Kon. 5) zijn slechts enkele voorbeelden. In het bijzonder de profeten nemen Israëls universele missie nadrukkelijk op. Behalve het profetenverhaal van Jona noem ik hier Jesaja 2:1-4 en Zacharia 14:16 e.v. Jeruzalem wordt getekend als middelpunt van een aarde waarop alleen God koning is (Zach. 14:9) en waar de volken naartoe komen om Gods weg te leren.

In de tweede helft van Jesaja concentreert de missie van Israël zich op de gestalte van de 'dienaar van de HEER', die

zowel het verstrooide Israël zal verzamelen, alsook 'een licht voor alle volken zal zijn' (Jes. 49:6). Dat deze dienaar hier wel allereerst het gehoorzame deel van Israël belichaamt, sluit de latere christelijke toepassing op Jezus niet uit. Het was immers de roeping van Israël die Jezus tot de zijne maakte en die – naar zijn eigen overtuiging en naar het geloof van zijn leerlingen – daardoor in een nieuwe, alles-beslissende fase terecht kwam.

Tegood

Tegelijk roept dat de vraag op of de betekenis en roeping van Israël daarmee voorbij zijn. Ze gaat samen op met de vraag naar de blijvende geldigheid van profetische beloften van herstel voor Israël. Beloften over geestelijke vernieuwing; maar evenzogoed over terugkeer en land, welvaart en welzijn?

Ik beperk me hier tot twee oudtestamentische observaties. Ten eerste benadruk ik nog eens de intensiteit en hartsverbondenheid waarmee de relatie tussen God en Israël telkens wordt verwoord (als bruidspaar, ouder en kind). Het is een intensiteit die – bij alle raadselachtigheid en wezenlijke vragen die in komende hoofdstukken aan de orde moeten komen – eerder duidt op blijvende trouw en verbondenheid, dan op een afbreken van de unieke band tussen God en Israël.

Als tweede attendeer ik op de talrijke profetische beloften van terugkeer, herstel en zelfs meerdere glorie voor Israël (Jes. 35; Ez. 36). Deze zijn niet bedoeld om op een naïeve wijze uit hun context los te scheuren, maar ademen volgens mij wel degelijk een volheid en overvloed, waarvan de vervulling nog

uitstaat. Ook voor christenen, die het Nieuwe Testament als het boek van Gods grote vervulling koesteren, klinkt hier een 'tegoed' van het Oude Testament dat niet genegeerd mag worden.

Gespreksvragen

1. Vergelijk het zelfbeeld van Israël in het Oude Testament eens met het zelfbeeld dat wij Nederlanders hebben van ons volk. Wat valt u op?
2. Een van de innigste beschrijvingen van Gods gevoelens ten aanzien van het volk Israël staat in Hosea 11. Wat leert u uit dit gedeelte over het volk Israël?

Het gesprek met en over Israël blijft actueel, ook nu de staat Israël 70 jaar bestaat.

Er zijn vele visies en voor gemeenteleden vaak ook vele vragen. In dit deel van de 12-artikelenreeks geven christelijke theologen hun visie op twaalf diverse onderwerpen die met Israël te maken hebben. Geen eensluidende visies en geen koekoek-eenzang, maar wel visies die uitnodigen tot gesprek.

Het boek start met het bijbels spreken over Israël. Daarna volgen bijdragen over wat in de historie over Israël gezegd is en over enkele theologische vragen. Het boek eindigt met enkele actuele kwesties en met een bijdrage over Israël in het licht van de eindtijd.

Dit boek is bedoeld als gespreksboek voor de gemeente. De bijdragen nodigen uit tot gesprek en de gespreksvragen helpen daarbij.

Aan dit boek werkten twaalf auteurs mee uit breed confessionele kring, onder wie Wim de Bruin, Wilbert Dekker, Henk van der Meulen, Ronelle Sonnenberg en Jan Dirk Wassenaar. De eindredactie is in handen van Jurrien Mol.

www.uitgeverijboekencentrum.nl
www.schriftenbelijden.nl

